

RESUMÉ AF RAPPORTEN:

Helbred, velvære og levetilvilkår blandt unge LGBTI-personer i Norden

En forskningsoversigt og kortlægning af initiativer

Indhold

Indledning	3
Forskningsoversigt	4
Sundhed	4
Normer og levevilkår	5
Faktorer, der skaber forskelle inden for LGBTI-gruppen	6
Behov og tiltag	6
Tiltag i Norden	7
Om denne publikation	8

Denne publikation findes også som en webtilgængelig version
online: <https://pub.norden.org/temanord2021-529>.

Indledning

Selv om levevilkårene for LGBTI-personer¹ i Norden har ændret sig i løbet af de sidste halvfyrede år, viser store folkesundhedsundersøgelser, at de har et ringere fysisk og psykisk helbred end resten af befolkningen. Selv blandt den unge generation af LGBTI-personer påvirkes deres liv af at have en seksualitet eller kønsidentitet, der falder uden for heteronormativiteten. Dette skyldes bl.a. den stress, som LGBTI-personer udsættes for i hverdagen, den såkaldte mindretalsstress. Det handler om risiko for eller faktisk chikane, udsathed og vold. Det handler også om, at man i hverdagen møder fordomme og diskrimination, og det handler undertiden om at skulle skjule sin identitet, men også om internaliseret homo- og transfobi, hvilket igen fører til mistrivsel.

Nordisk Ministerråd har derfor iværksat et projekt med henblik på at belyse unge LGBTI-personers velvære. Formålet med projektet er at udbrede viden og erfaring i regionen, der kan bidrage til bedre levevilkår for unge LGBTI-personer i Norden. Nordisk Ministerråds samarbejdsorgan, Nordisk information for kundskab om køn, NIKK, har gennemført projektet, som resulterede i rapporten "[Sundhed, velvære og levevilkår blandt unge LGBTI-personer i Norden](#)". Rapporten består af to dele:

- En forskningsoversigt, der beskriver forskningssituationen med hensyn til unge LGBTI-personers velvære i de nordiske lande og
- En kortlægning, der præsenterer en række indsatsområder, som skal forbedre unge LGBTI-personers trivsel i Norden

1. LGBTI er en forkortelse af lesbisk, gay, biseksuel, transkønnet og interkøn. Denne forkortelse anvendes i nordiske og mange internationale sammenhænge.

Forskningsoversigt

Forskningsoversigten er baseret på en systematisk litteratursøgning, der fokuserer på empiriske studier med unge LGBTI-personer i de nordiske lande, der er blevet offentliggjort mellem 2015 og 2020. I alt danner 38 publikationer grundlag for forskningsoversigten, der består af både kvantitative og kvalitative studier. De er i forskningsoversigten kategoriseret under to overordnede temaer: *sundhed* samt *normer og levevilkår* med en række undertemaer.

Sundhed

De studier, der fokuserer på psykisk sundhed og erfaringer med blandt andet depression, angst og stress, viser, at en seksualitet eller kønsidentitet, der går ud over normen, synes at have en stor indvirkning på den psykiske sundhed. Især rapporterer transpersoner om et højere niveau af psykisk mistrivsel. Selvmordsadfærd samt selvmordstanker og selvmordsforsøg er også betydeligt mere almindeligt hos unge LGBTI-personer. Igen skiller transpersoner sig ud, men også personer, der har haft sex med en person af samme køn, men som ikke identificerer sig selv som homo- eller biseksuel.

LGBTI-gruppen rapporterer også om ringere fysisk sundhed, især transpersoner. Det kan handle om smerter af forskellig slags, stress, søvnproblemer, kroniske, fysiske tilstande og selvvurderet fysisk sundhed. Flere studier viser også, at brugen af alkohol og stoffer er større i LGBTI-gruppen. Normer inden for sport kan have en indvirkning på, hvilke unge der føler sig velkomne der. Unge kan f.eks. afholde sig fra at gå i fitnesscenter af frygt for transfobi.

En tidlig seksuel debut betragtes som en almindelig risikofaktor for seksuel og reproduktiv sundhed. Studier viser, at tidlig seksuel debut er mere almindeligt blandt biseksuelle og blandt dem, der rapporterer, at de er usikre på deres seksualitet – sammenlignet med unge heteroseksuelle. Unge homo- og biseksuelle rapporterer om højere seksuel risikovillighed sammenlignet med heteroseksuelle.

Normer og levevilkår

Studierne viser, at mange unge LGBTI-personer ikke kan være lige så åbne over for deres seksualitet eller kønsidentitet, som de ønsker. Seksuel chikane og udsathed over for vold synes at være almindeligt blandt unge LGBTI-personer. Især transpersoner skiller sig ud, når det drejer sig om at være blevet udsat for krænkende adfærd, krænkende behandling eller chikane. Volden politianmeldes sjældent.

Studierne, der fokuserer på skolegang viser, at der er flere personer i LGBTI-gruppen end blandt de øvrige elever, der oplever vanskeligheder i skolen. Gruppen beskriver miljøet som heteronormativt, der for eksempel kan føre til mere fravær, skoletræthed og utryghed i skolen. Når det gælder mobning, peger flere studier på, at unge LGBTI-personer har større risiko for at blive mobbet. Et par studier indikerer, at små skoler eller landsbyskoler også kan gøre LGBTI-elever mere udsatte. Skolesygeplejersken kan være vigtig i skolemiljøet og kan muligvis yde støtte til samtaler, men det er vigtigt i denne sammenhæng at have gode kompetencer inden for LGBTI-problematikken.

I studier, der undersøger arbejdslivet, tyder det på, at unge LGBTI-personer i højere grad end andre unge har erfaring med langtidsledighed. Med hensyn til trivsel er en meget større andel af ikke-heteroseksuelle end heteroseksuelle utilfredse med deres arbejds- eller skolesituation, og de beretter, at de har været udsat for mobning eller er blevet frosset ude.

Studierne viser, at det er mere almindeligt blandt transidentificerede unge at vurdere deres forhold til forældrene som gennemsnitligt eller dårligt sammenlignet med andre unge. Der er flere i LGBTI-gruppen, som rapporterer uønsket ensomhed eller mangel på praktisk støtte fra omgivelserne, især blandt transpersoner og ikke-binære.

Nogle kvalitative studier viser også, hvordan forskellige oplevelser og sammenhænge påvirker levevilkårene for unge LGBTI-personer. F.eks. kan det være, at der er særlige erfaringer ved at vokse op i landområderne. Steder, hvor mængden af sociale sammenhænge er begrænset kan skabe ængstelighed blandt forældre for, hvad andre i lokalsamfundet vil sige. Geografien er også vigtig, da det geografiske område kan indebære forskellige kulturelle forventninger og tilvejebringe nærhed eller afstand til andre LGBTI-personer, -steder og -sammenhænge. Steder, hvor religion og konservative normer er stærke, kan også gøre det svært at være åben. Et studie viser, hvordan samisk oprindelse fremhæves som både positivt og problematisk. Et andet studie belyser erfaringerne hos de unge asylsøgende LGBTI-personer, hvor LGBTI-identiteten kan betyde, at de udsættes for mobning og chikane på asylmodtagelser eller asylcentre.

Af de identiteter, der rummes inden for LGBTI-akronymet, er det primært interkønsoplevelser, der glimrer ved deres fravær i forskningen. De kvalitative studier viser, hvordan det kan være svært at være åben omkring deres tilstand på grund af frygt for ikke at blive betragtet som det køn, personen identificerer sig med, at blive betragtet som mærkelig eller "bare at blive sin sygdom". Unge med interkøns erfaringer oplever også, at folks viden om interkønstilstand i samfundet er meget mangelfuldt.

Faktorer, der skaber forskelle inden for LGBTI-gruppen

Ofte rapporterer unge biseksuelle om en noget værre trivsel end unge homoseksuelle, og især skiller transpersoner sig ud i studierne med hensyn til generel mistrivsel. De rapporterer både om ringere psykisk og fysisk trivsel. Man kan se forskelle mellem homo- og biseksuelle piger og drenge i flere studier. Der er flere piger end drenge i gruppen med dårligt psykisk helbred. Det er almindeligt blandt pigerne at have selvmordstanker eller at have gennemført et lille antal selvmordsforsøg. Blandt den mindre andel af drengene er der flere, der gennemfører mange selvmordsforsøg. Blandt drenge er der en tydeligere forbindelse mellem homoseksualitet og udsathed for seksuel chikane, og de løber en større risiko for at blive mobbet.

Biseksuelle rapporterer ofte om en højere grad af udsathed end homoseksuelle, f.eks. hvad angår psykisk mistrivsel, selvmordsforsøg og et dårligt fysisk helbred. Der er også en højere andel af biseksuelle sammenlignet med homoseksuelle, som ikke er åbne omkring deres seksuelle orientering. De siger desuden, at de sjældent eller aldrig har kontakt med venner eller har nogen at tale med. I et studie, der omfatter personer, der siger, at de har sex med andre af samme køn, men ikke identificerer sig selv som homo- eller biseksuelle, ser det ud til, at de i højere grad har psykiske problemer og flere selvmordsforsøg sammenlignet med både bi- og homoseksuelle, hvilket er værd at bemærke.

Desuden spiller andre faktorer også ind og påvirker levevilkårene for unge LGBTI-personer. I nogle befolkningsstudier er det netop blandt disse yngre aldersgrupper, at der rapporteres om mistrivsel. Dette skal forstås gennem teorier om aldersspecifik mindretalsstress, hvor personer i ungdomskategorien udsættes for mere stress i løbet af livet, som derefter gradvist aftager i takt med, at de bliver ældre. Socioøkonomi er en anden faktor, der kan påvirke levevilkårene for unge LGBTI-personer.

Behov og tiltag

En tilbagevendende forklaringsmodel i studierne er, at de vanskeligheder, som unge LGBTI-personer oplever i deres hverdag, handler om mindretalsstress. I lyset af dette er oplysningsaktiviteter i fokus, når studierne kommer med anbefalinger.

Flere studier er enige om, at der er behov for en ændring i samfundsholdningerne og et større kendskab til seksuelle minoriteter, transpersoner og interkøn. Mange af studierne giver mere udførlige anbefalinger om forskellige typer oplysningsaktiviteter. Der er behov for mere viden om seksualitet og kønsidentiteter, der falder uden for normen: På uddannelser, i skoler, i seksualundervisningen, i familier, inden for sundhedssektoren, på asylmodtagelser. Nogle studier har bemærket, at unge, der identificerer sig med mindre normative identiteter (ud over hetero-, homo- og bikategorier) såsom queer, ikke-binære eller aseksuelle, har brug for særlig opmærksomhed.

Tiltag i Norden

For at imødekomme unge LGBTI-personers udsathed gennemfører flere nordiske lande tiltag med hensyn til at forbedre sundhed, levevilkår og trivsel hos gruppen. Tiltagene er rettet direkte mod de unge såvel som mod de professioner, der møder dem, f.eks. skole- og sundhedsfagligt personale. Andre tiltag kan omfatte at øge bevidstheden om unge LGBTI-personers situation og give nøglemyndigheder til opgave at fokusere specifikt på gruppen.

NIKK's kortlægning af tiltag omfatter aktiviteter på kommunalt, regionalt og nationalt plan og er indhentet fra forskellige områder i Norden. Det er primært de nationale LGBTI-organisationer, der står bag aktiviteterne, der er rettet direkte mod målgruppen. Det kan dog også være en fritidsleder eller en socialrådgiver lokalt i kommunen/regionen. Et samarbejde mellem organisationer og erhvervsgrupper er også almindeligt. Som hovedregel fungerer LGBTI-organisationer som en vidensbank, der tilbyder faglig uddannelse og kompetenceudvikling i spørgsmål vedrørende de unge LGBTI-personers sundhed og levevilkår.

Aktiviteterne fokuserer på både fysisk og psykisk mistrivsel og fokuserer f.eks. på unges udsathed over for mobning og diskrimination samt familieliv og forhold. Tiltag er stedbaserede og/eller udføres digitalt. Tiltag i form af for eksempel chat eller telefonkontakt kan opleves som tilgængelige for flere, da de ikke forudsætter, at de unge møder op et bestemt sted. Dette kan være af betydning for personer, der bor i de mere landlige områder i Norden. Disse tiltag kan også have været særligt vigtige under den aktuelle pandemi, som kræver social distancering. Samtidig øger de stedbaserede aktiviteter træfsikkerheden i forhold til målgruppens behov, f.eks. med trygge lokaler og socialt samvær.

Om denne publikation

Resumé af rapporten:

Helbred, velvære og levevilkår blandt unge LGBTI-personer i Norden

En forskningsoversigt og kortlægning af initiativer

Nordisk information for kundskab om køn, NIKK

ISBN 978-92-893-7083-7 (PDF)

ISBN 978-92-893-7084-4 (ONLINE)

<http://dx.doi.org/10.6027/temanord2021-529>

TemaNord 2021:529

ISSN 0908-6692

© Nordic Council of Ministers 2021

Foto: Genessa Panainte/ Unsplash, Ulf Lundin/imagebank.sweden.se, Shingi Rice/ Unsplash

Publiceret:

Ansvarsfraskrivelse

Denne publikation er finansieret af Nordisk Ministerråd. Indholdet afspejler dog ikke nødvendigvis Nordisk Ministerråds synspunkter, holdninger, anskuelser eller anbefalinger.

Rettigheder og tilladelser

Dette værk er gjort tilgængeligt i henhold til Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

Oversættelser: Hvis du oversætter dette værk, bedes du inkludere følgende ansvarsfraskrivelse: Denne oversættelse er ikke produceret af Nordisk Ministerråd og skal ikke betragtes som officiel. Nordisk Ministerråd kan ikke drages til ansvar for oversættelsen eller eventuelle fejl, den måtte indeholde.

Bearbejdning: Hvis du bearbejder dette værk, bedes du inkludere følgende ansvarsfraskrivelse sammen med tilskrivelsen af værket: Dette er en bearbejdning af et originalt værk publiceret af Nordisk Ministerråd. Ansvar for de synspunkter og holdninger, der kommer til udtryk i bearbejdelsen, påhviler udelukkende forfatteren/ forfatterne til bearbejdningen. Synspunkter og holdninger i denne bearbejdning er ikke godkendt af Nordisk Ministerråd.

Tredjepartsindhold: Nordisk Ministerråd er ikke nødvendigvis ejer af samtlige dele af dette værk. Nordisk Ministerråd kan derfor ikke garantere, at genbrug af

tredjepartsindhold ikke udgør en overtrædelse af en tredjeparts ophavsret. Hvis du ønsker at genbruge tredjepartsindhold, bærer du selv ansvaret for enhver overtrædelse af ophavsretten. Du er ansvarlig for at vurdere, om det er nødvendigt at indhente en tilladelse til anvendelse af tredjepartsindhold og i så fald at indhente den nødvendige tilladelse fra ophavsretsindehaveren. Eksempler på tredjepartsindhold inkluderer, men er ikke begrænset til, tabeller, illustrationer og billeder.

Fotorettigheder (genbrug kræver yderligere tilladelse):

Alle henvendelser vedrørende rettigheder og licenser skal stiles til:

Nordic Council of Ministers/Publication Unit
Ved Stranden 18
1061 København K
pub@norden.org

Det nordiske samarbejde

Det nordiske samarbejde er en af verdens mest omfattende regionale samarbejdsformer. Samarbejdet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøerne, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbejde er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret, og er en vigtig medspiller i det europæiske og internationale samarbejde. Det nordiske fællesskab arbejder for et stærkt Norden i et stærkt Europa.

Det nordiske samarbejde ønsker at styrke nordiske og regionale interesser og værdier i en global omverden. Fælles værdier landene imellem er med til at styrke Nordens position som en af verdens mest innovative og konkurrencedygtige regioner.

Nordisk Ministerråd
Nordens Hus
Ved Stranden 18
1061 København K
www.norden.org

Læs flere nordiske publikationer: www.norden.org/da/publikationer